

od Sinja, u → *Čitluku* su ostaci i nalazi rim. *Aequuma*. Rimsku građevinu u Sinju ispod predjela Lokve F. Bulić je smatrao starokršć. bazilikom. U izvorima iz XIV. st. spominju se franjevački samostan i crkva Sv. Marije izvan gradskih zidina, poslije porušeni od Turaka. God. 1698. graditelj I. F. Macanović počinje graditi novu jednobrodnu župnu crkvu s bočnim kapelama; više puta rušena, crkva se obnavlja krajem XVIII. st., kada joj se pridodaje i franjevački samostan. U sakristiji se čuva gotički kalež iz 1402. a u crkvi slika Gospe Sinjske (mlet. rad iz XVII. st.). Pri franjevačkome samostanu postoji bogata prirodoslovna, etnograf. i arheol. zbirka (monumentalna plastika iz *Aequuma*). Tvrđavu *Kamičak* povrh grada zidao je I. Macanović poč. XVIII. st.

Današnji se Sinj razvio iz podgrada. Nakon razaranja u tur. opsadi 1715. počinje gradnja višekatnica uz gl. uzdužnu komunikaciju (dobro očuvan sklop kuća, tzv. Lovrićev obor). Ističe se nekoliko historicističkih građevina (kuća Sesardić, Tripalo, Varda). Na javnim su gradskim prostorima Meštrovićeva bista D. Šimunovića, memorijalni spomenik I. Mirkovića i konjanički spomenik »Alkar«, rad S. Sikirice. — *Muzej Cetinske krajine* ima albarsku, etnograf. i arheol. zbirku.

LIT.: F. Bulić, Ritrovamenti antichi cristiani a Sinj, VJHAD, 1904, 27, str. 17. — A. P. Mišura, Colonia Romana Aequum Claudium, Graz—Wien 1921. — S. Gunjača, Topografska pitanja na području stare Cetinske županije s ekskurzima o ubikaciji Setovije i Tilurijuma, Split 1937. — C. Fisković, Ignacije Macanović i njegov krug, Prilozi—Dalmacija, 1955, str. 210—213, 217—219. — A. Vuletić, Novi neolitski nalazi na području Cetinske krajine, Sinj 1973. — S. Gunjača, Tri preživjela prethrvatska toponima (Tauris, Tilurium, Osinium), u knjizi: Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji, II, Zagreb 1975. — Isti, Kratak pregled prošlosti Sinja i okolice, Sinj 1977. — C. Fisković, Lovrićeve kuće u Sinju, Zbornik Cetinske krajine, 1979, I. — B. Gabričević, Članci i studije o religijama i kultovima antičkog svijeta, Split 1987. V. K.

SIPAR, arheol. nalazište S od Umaga. Prigodom istraživanja 1964—65. otkrivena su tri sloja naselja: prapov., ant. i kasnoantičko-ranosrednjovj. sloj. Najvažniji je najmlađi sloj kojemu pripadaju ostaci kule na zap. završetku duge prevlake, višebrodno skladište (horreum) i manje prostori je izgrađene u gruboj tehnici. Iskopani predmeti i dijelovi nošnje pokazuju mediteransko-biz. osobine; najmlađi je nalaz okrugla brončana fibula ukrašena emajlom i prikazom pantere (tipičan primjer trećega sloja karantansko-ketlaške kulture otprilike iz 850—950). — Život je u naselju prestao nakon njegova rušenja 876. u doba hrv. kneza Domagoja.

LIT.: B. Marišić, Neki problemi kasnoantičke i bizantske Istre u svjetlu arheoloških izvora, Jadranski zbornik, 1973—75, 9, str. 338—340. — Isti, Materijalna kultura Istre od V. do IX. stoljeća, u zborniku: Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom primorju, Pula 1987. Br. Ma.

SIROČIĆ, Martin, slikar (Slivarsko kraj Varaždina, 30. IX. 1934). Po zanimanju radnik. Slika figure i mrtve prirode, pretežno cvijeće (*Žena s lutkom*, 1968; *Šareno cvijeće*, 1969). Samostalno izlagao u Zagrebu 1965, 1967 i 1993. Bavi se crtežom.

SIROVA KATALENA, selo J od Đurđevca. Iskopan je dio nekropola iz razdoblja kulture žarnih polja s jedanaest grobova koji pripadaju virovitičkoj skupini. Grobna je raka ljevkaasta oblika, a na razbijene posude položena je žara s kostima pokojnika; žara je ponekad poklopljena djelom s dnom okrenutim prema dolje. Od grobnih su priloga nađene zdjelice i vrčevi na nozi, karakteristični za cijelu virovitičku skupinu.

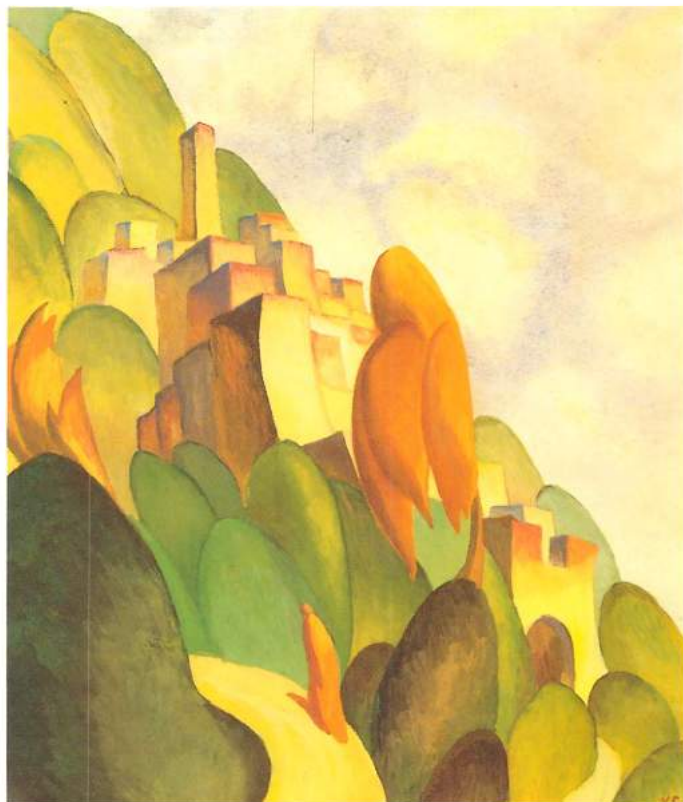
LIT.: K. Vinski-Gasparini, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Zadar 1973. — Ista, Kultura polja sa žarama sa svojim grupama, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, IV, Sarajevo 1983. J. Bil.

SIROVY, Karl, slikar (Bečko Novo Mjesto, 27. III. 1896 — Zagreb, 27. V. 1948). Po zanimanju pravnik. Počinje crtati kao dječak, a prve akvarele naslikao je 1915. Od 1918. pa do kraja života intenzivno slika akvarele malih dimenzija neobične svježine. Stilistički blizak art décou, bavi se pretežno temama simbolično-allegorijskoga sadržaja. Za života nije izlagao; retrospektivna izložba priredena mu je u Zagrebu 1993.

LIT.: N. Vrkljan-Križić, Karl Sirovy, Zagreb 1993. Ž. Kć.

SIRUCEK-PENIĆ, Bianka, tapiseristica (Zagreb, 2. X. 1930). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1955. Posvetila se oblikovanju tekstila i izradi kartona za tapiserije. Od 1959. živi u Bruxellesu, gdje predaje na Institutu za industrijski dizajn. Kartone za tapiserije, izvedene u Parizu i Aubussonu, izlagala je u Parizu, Stockholmu i Lausanni. Samostalno je izlagala u Zagrebu (1958), Bruxellesu (1965, 1966, 1975), Antwerpenu (1968) i Bremenu (1968). Bavi se slikanjem i crtežom. D. Kt.

SISAK, grad na utoku Kupe u Savu. Stari i Novi Sisak (koji je pripadao Vojnoj krajini) ujedinjeni su 1873. u kraljevski slobodni grad Sisak. U



K. SIROVY, *Bez naslova*

← IV. st. keltski Skordisci u meandru Kupe grade utvrdu *Segesticu*, koju ← 119. osvaja rim. vojska. Rim. vlast nad tim područjem učvršćuje osvajajući pohod Oktavijana Augusta ← 35. Grad je 71. dobio status kolonije (*Colonia Flavia Siscia*) i postao stjecište trgovine, obrta, riječnoga prometa, što potvrđuju mnogobrojni arheol. nalazi (amfore, pitosi, alati, natpisi, keramika, novac). U II. st. grad preživljava upade barbara (Kvada i Markomana), a novi rast i prostorni razvitak doživljava krajem III. st. za cara Septimija Severa, po kojemu se prozvala *Colonia Septimia Siscia Augusta* (*Colonia Septima Siscia*). Teritorijalnim i upravnim reformama cara Dioklecijana 297. postaje središte provincije Panonije Savije.

Vrlo rano, u vrijeme Decijevih progona kršćana (druga pol. III. st.) Siscia postaje biskupija (poč. IV. st. tu strada mučenik Sv. Kvirin, sisački biskup); pronađeni su ostaci velike bazilike građene vjerojatno u prvoj pol. IV. st. Od druge pol. III. st. punih 125 godina u gradu djeluje kovnica novca. S. strada 441. od Atilinih Huna. Tijekom VI. st. između pada Sirmiuma (582) i pohare Salone (614) pod udarcima Avara i Slavena pada i Siscia. Iz doba I. i II. avarskoga kaganata (VII—IX. st.) postoje arheol. nalazi avarske pripadnosti (u starohrv. grobovima) i avarski predmeti što su ih nosili hrv. ratnici. U *Analima* Karla Velikoga Siscia se spominje kao utvrda panonskohrv. kneza Ljudevita Posavskoga; učvršćenje i uređenje izvode italjski majstori koje šalje Fortunat, patrijarh mjesta Grada.

Veći dio ant. arhitekture Siska nalazi se pod građanskim kućama XIX. i XX. st. Grad je imao elipsasti oblik koji je po vidljivim ostacima nacrtao kartograf Marsigli krajem XVII. st. Bio je opasan zidinama (nađeni tragovi). O važnosti grada govore nalazi terma, ostaci mosta, akvedukta, kolektora, mozaika i nekropola. Arheol. nalazi svjedoče da je Siscia, u kojoj su nađeni predmeti bjelobrdске kulture (X—XI. st.), bila zahvaćena i utjecajima iz dalmatinske Hrvatske (kamena pleterna ornamentika, naušnice starohrv. tipa). Od XI. st. dotadašnju funkciju Siska preuzima Zagreb (osnivanje biskupije 1094). U XVI. st. S. je imao istaknutu stratešku ulogu. Sisačka tvrđava (*Grad*) branila je »ostatke ostataka« Hrvatske. Dao ju je podignuti zagrebački Stolni kaptol, a gradio ju je 1544—50. majstor Petar iz Milana uz pomoć domaćih majstora. Tvrđava trokutaste osnove ima na uglovima tri snažne cilindrične kule; obnovljena je poslije II. svj. r. — Stariji dio grada potječe iz XVII. i XIX. st. Među zgradama iz doba kasnoga baroka i klasicizma ističu se kuća Mihelčić s portalom iz 1815, Mali i Veliki Kaptol, župni ured, a s druge strane Kupe kuće Mihelčić, Tomac i Petrić (portal iz 1803, uzidani ant. spomenici), žitna skladišta te niz brvnara na kat (Hatićeva iz 1785). U baroknoj župnoj



SISAK, lijevo: brončana glava Mitre, III. st.; desno: brončani vrč, druga pol. II. st. Zagreb, Arheološki muzej

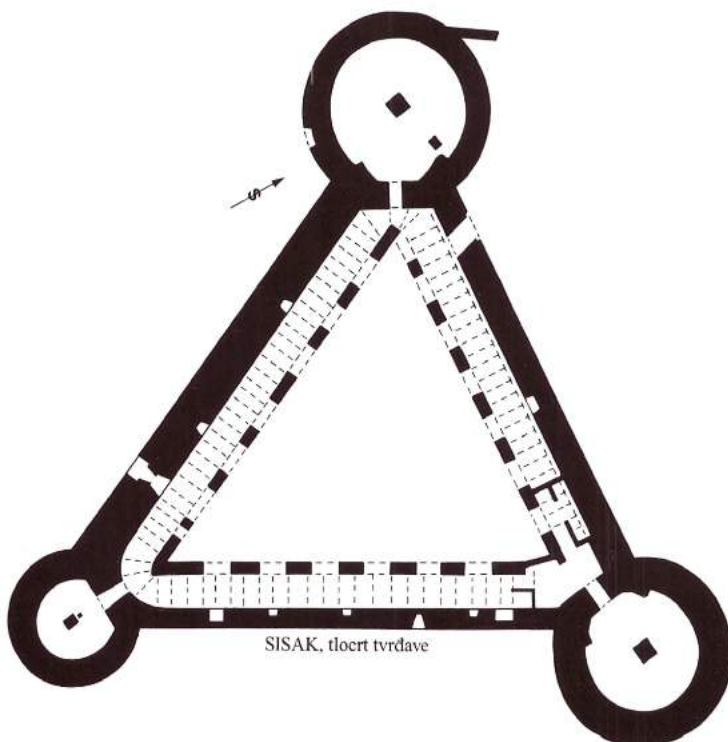
crkvi Sv. Križa (1765, restaurirana 1911) čuvaju se dva mramorna kipa F. Robbe. Za kapelu Sv. Kvirina na groblju rađen je 1699. drveni oltar, djelo Komersteinerove radionice.

Spomenik Prvome partizanskom odredu u šumi Brezovici izradio je Ž. Janeš (1981). Memorijalni spomenik djeci, žrtvama II. svj. r. izradila je Milena Lah, a idejno rješenje Dječjega groblja arhitektica Mira Wenzler (1974). Muzej Sisak ima arheol., numizmatičku, etnograf. i kulturnopov. zbirku. Muzeju pripada Galerija sa zbirkom umjetnina i donacijom Ž. Janeša. Od 1970. u gradu djeluje Likovna kolonija Željezare Sisak. Grad i spomenici oštećeni su u agresiji na Hrvatsku 1991–92.

LIT.: J. Brunšmid, Kameni spomenici Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu, VjHAD, 1903–04. — V. Hoffiller, Oprema rimskog vojnika u prvo doba carstva, ibid., 1910–11.

i 1912. — Gj. Szabo, SG. — V. Hoffiller, Dva zlatna rimska novca iz Siska, Šišićev zbornik, Zagreb 1929. — V. Hoffiller i B. Saria, Antike Inschriften aus Jugoslawien, I, Zagreb–Beograd 1938. — Z. Vinski, Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu, SHP, 1949. — M. Šeper, Jedan nalaz keramike iz Siska, Arheološki vestnik, 1954. — A. Horvat, Slojevi kulture pod živim gradom, ČIP, 1954, 5. — Ista, O Sisku u starohrvatsko doba na temelju pisanih izvora i arheoloških nalaza, SHP, 1954. — Ista, »Christus regnans« nađen u Hrvatskoj, VjHAD, 1954–57, 56–59. — I. Degmedžić, Rimske game iz Siska sa simbolima zodijaka, Tkalčićev zbornik, II, Zagreb 1958. — I. Maroević, Sisak — grad i graditeljstvo, Sisak 1970. — Z. Vinski, O postojanju radionica nakita starohrvatskog doba u Sisku, VjAM, 1970. — A. Faber, Građa za topografiju antičkog Siska, ibid., 1972–73, 6–7. — A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — R. Košćević, Antičke fibule s područja Siska, Zagreb 1980. — S. Vrbanović, Prilog proučavanju topografije Siscije, u knjizi: Arheološka istraživanja u Zagrebu i njegovoj okolici, Zagreb 1981. — Horvat–Matejčić–Prijatelji, Barok. — Ž. Sušek, Stari grad Sisak, Sisak 1983. — D. Cvitanović, Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, I, Zagreb

SISAK, tvrđava



SISAK, tlocrt tvrđave

1985. — M. Šegvić, Antički kultovi u Sisku i Topuskom, u knjizi: Arheološka istraživanja na karlovačkom i sisačkom području, Zagreb 1986. — R. Košević i R. Makjanić, Neki noviji arheološki rezultati s područja antičke Siscije, ibid. — M. Kruhek i Z. Horvat, Utvrde banske krajine od Karlovca do Siska, ibid. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991/92, Zagreb 1993. A. Ht. i R.

SKELIN, Đurdica, keramičarka (Zagreb, 17. IV. 1955). Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu 1972. Japansku tehnologiju raku usavršavala u Centro Sperimentale d'Arte u Švicarskoj (E. Mellier-Fontana). Modelira ekspresivna izražajna poprsja i maske, koje sabire u ciklusima *Tragovi* i *Mea parvitas* (*Čuvar gradskih tajni; Križar I; Poniranje; Fotonade*). Izlagala na V. trijenalu hrvatskoga kiparstva (Zagreb) i izložbi »Suvremena keramika u Hrvatskoj« (Zagreb, 1994). Ma. B.

SKENDEROVIĆ, Josip (Ago), slikar (Subotica, 24. II. 1954). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1978 (A. Kuduz). Specijalizirao grafiku kod S. W. Haytera i na École de Beaux Arts u Parizu 1979–82. U početku gustom mrežom kolorističkoga crtolva gradi bezlične analitičke slike (*Proces AP* — 9, 1982). Poslije rastrgane komade papira zasićuje pigmentima boje, iscertava ih i preklapa stvarajući ciklus *Crtanih slika*, 1985–86. — Samostalno izlagao u Zagrebu, Parizu, Beogradu, Bruxellesu. LIT.: O. Copart i J. Šimat Banov, Josip Skenderović-Ago (katalog), Zagreb 1984. — B. Demeester, Josip Skenderović-Ago (katalog), Bruxelles 1986. K. Ma.

SKENDEROVIĆ, Vid, naivni slikar (Rude kraj Samobora, 27. I. 1915). Izučivši pismoslikarski zanat, radio je na željeznici. Slikati počeo 1945. Naivnom stilizacijom gradskih motiva slika jednostavne kompozicije idiličnih ugođaja (*Stari Zagreb*, 1965; *Kazalište*, 1973; *Neboderi*, 1981). Samostalno izlagao u Samoboru i Zagrebu.

LIT.: J. Škunca, Vid Skenderović (katalog), Zagreb 1982.

SKOKO, Ivan, graditelj (XVIII. st.). Sagradio baroknu crkvu Gospe od Vrhpoljca u Vrpolju kraj Šibenika (1722–23), stubište s kolonadama pokraj stare vijećnice u Šibeniku, kapelu Sv. Križa u župnoj crkvi u Vodicama i barokni zvonik crkve u Betini na Murteru (1736–49). Vjerojatno je gradio i župnu crkvu u Zlarinu (1735–40). God. 1740. radi u Šibeniku na Crkvi Gospe van Grada, potom na barokizaciji crkve Sv. Frane te 1742–59. na Novoj crkvi. God. 1725. nagrađen za uređenje zdenca crkve Sv. Ivana u Šibeniku. U njegovim se građevinama spajaju oblici kasne renesanse i ranoga baroka s provincijskim obilježjima.

LIT.: K. Stošić, Galerija uglednih Šibenčana, Šibenik 1936. — K. Prijatelj, Arhitekt Ivan Skoko i domaći majstori šibenskoga baroka, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd) 1953, str. 105–120. — Horvat–Matejčić–Prijatelj, Barok. D. Kt.

SKONČIĆ, obitelj drvorezbara u Kotoru (XV. st.). Ivan Srijedanov obvezao se 1435. izraditi drveni kor za dominikansku crkvu Sv. Nikole u Kotoru, a 1441. radi sličan kor za franjevačku crkvu. Izrađivao je drvene dijelove kuća i namještaj. Marin Srijedanov je 1440. izradio drvenu pijevnicu za dominikansku crkvu u Draču, a 1459. radio je neku drvenariju za samostan Sv. Nikole u Kotoru.

LIT.: C. Fisković, O umjetničkim spomenicima Kotora, Spomenik SAN (Beograd), 1953, 103, str. 90–91. I. Fis.

SKOPAL, Stella, keramičarka (Zagreb, 18. VII. 1904 — 24. XII. 1992). Završila studij kiparstva u Zagrebu 1928 (I. Kerdić, R. Frangeš-Mihanović, F. Kršinić). Specijalizirala keramiku kod Herthe Bucher u Beču 1933/34. Predavala je keramičko modeliranje i lončarstvo na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu (1945–65). Jedna je od prvih hrv. keramičarki koja oblikuje uporabne predmete za industriju (peći, kamini, porculanske boce) i koja sama izvodi forme na lončarskome kolu. U Splitu 1944/45. i Dubrovniku 1945. izlaže figuralne terakote (motivi zbjega i ranjenika). Njezina se dekorativna keramika (vaze, doze, žardinijere, servisi) odlikuje jednostavnošću oblika i primjenom tehnike engobe. Poslije 1950. oblikuje predmete nadahnute istarskom nar. keramikom. Sedamdesetih godina radi keramičke ploče dekorativnih obilježja; nakon toga vraća se figuralnim motivima (*Seoska idila*, 1975; *Žene*, 1979). — Samostalno je izlagala u Zagrebu (1935, 1978, 1984), Rijeci (1953, 1963), Beogradu (1957), Celju (1966), Dubrovniku (1966) i Poreču (1975).

LIT.: M. Baričević, Stella Skopal, Zagreb 1978. — S. Staničić, Suvremena hrvatska keramika (katalog), Zagreb 1984. — M. Baričević, Povijest moderne keramike u Hrvatskoj, Zagreb 1986. Ma. B.

SKOPIN, Igor, arhitekt (Harbin, Kina, 6. X. 1914 — Zagreb, 28. IX. 1993). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1939 (A. Albini). Bavi se arhit. i urbanističkim projektiranjem te konzervatorsko-restauratorskim radovi-



I. SKOKO, crkva Gospe od Vrhpoljca u Vrpolju kraj Šibenika

ma. Važnija su mu izvedena djela: kompleksi »Jadran-filma« (1956) i »Jugotona« (1964, danas Croatia-Records) te stambeno naselje Jordanovac (1952, sa Z. Vrkljanom) — sve u Zagrebu; stambene peterokatnice (1952) i tekstilni kombinat (1962, sa S. Šimatićem) u Zadru; kino u Bjelovaru (1962); pošta u Crikvenici (1966) te kompleks termalnoga kupališta »Hammam—Georgour« u Alžiru (1981). Autor je interijera »Name«, Illica 4 (1958), u Zagrebu. Restaurirao etnološku cjelinu »Staro selo« u Kumrovcu (1974–81), dvorac Miljanu (1981) te spomen-područje »Nikola Tesla« u Smiljanu (1981). Sudjelovao je na natječajima za sportski stadion Tašmajdan u Beogradu (1947, I. nagrada, sa S. Šimatićem, S. Demetrom, Z. Jurićem) te za urbanističko rješenje područja »Petak« u Crikvenici (1952, II. nagrada, sa S. Šimatićem).

LIT.: T. Odak, Pregled stambene arhitekture u Hrvatskoj 1945–91, Arhitektura, 1989–1991, 208–210. J. M. M.

SKRAČIĆ, Mile, slikar (Murter, 30. X. 1933). Završio Pedagošku akademiju u Splitu te Akademiju u Zagrebu 1976 (Š. Perić). Profesor na Odsjeku za likovni odgoj i likovne umjetnosti u Splitu. Poslije 1960. slika informelističke pejzaže s naglašenim reminiscencijama na Mediteran (*Tragovi*, 1962; *Relikvija*, 1966). U bogatim pikturalnim slojevima ostvaruje autonoman lik. govor snažne plastične artikulacije i senzibilne kro-

S. SKOPAL, posuda i vaza

